

UTILIZAREA TIMPULUI LIBER ÎN ROMÂNIA PRIN INTERMEDIUL SERVICIILOR

¹Irina Cecilia RĂBONTU, ²Doina-Elena DASCĂLU

¹Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu
Adresa: Strada Victoriei, Târgu Jiu, România
Telefon: + 40253 218 222; web site: www.utgjiu.ro

²Universitatea „Spiru Haret”
Adresa: Strada Ion Ghica 13, București 030167, România
Telefon: + 40 21 314 0075; web site: www.spiruharet.ro

Abstract

For the definition of free time, there are two major tendencies in the specialized books: individualisation of free time as a sequence of physiological time, an assumption that free time can be associated with the period of time that is obtained after the decrease of the 24 hours of a day, working time, basic physiological time, time spent on household activities and other time sequences, and identifying activities that are compatible with the individual's freedom of choice, that is, those activities that give the individual the possibility to relax, rest, recreate, relax, and information, entertainment, group formation and personality development. Free time is increased through service categories and paradoxically is also consumed through service activities. The structure of free time but also the way it is consumed changes frequently with the change of the living standard and the lifestyle of the population and this is precisely this issue that gives topicality to this theme. The purpose of the paper is to present what are the main categories of services used by consumers in their spare time, what is the weight in the free time budget and how they contribute to the restoration of the individual's work capacity. To make this survey, we will appeal to the results obtained by processing a questionnaire used in a market survey, but also to the available statistical data from which we will analyze how the free time dimension influences the increase in tourism occupation and income. Free time contributes to the economic growth of any country, as it gives the population the opportunity to restore the work capacity that contributes to the increase in labor productivity, but also through the activities of services used in leisure time.

Key words: services, free time, tourism, quality of life, Romania

JEL CLASSIFICATION: M3, E21, Z 32

Introducere

Încă din antichitate, se pot sesiza unele formulări referitoare la repaus și la timp liber în sens larg, însă accepțiuni clare privind acest concept apar mult mai târziu în literatura de specialitate. (Coralia Angelescu, 1997)

Ca o primă definiție a timpului liber acceptat de către toți specialiștii putem prezenta într-un sens larg, că în opoziție cu timpul de muncă, timpul într-adevăr liber, „loisirul” reprezintă acel timp destinat unui „ansamblu de activități cărora individul li se dedică în mod liber, de bunăvoie și cu plăcere, fie pentru a se odihni, fie pentru a se distra și a-și satisface nevoile estetice, fie pentru a-și îmbogăți informația sau a-și completa în chip dezinteresat informația, pentru a-și lărgi și dezvolta partea socială voluntară sau capacitatea creatoare, după ce s-a eliberat de obligațiile profesionale, sociale și familiale”. (J.M. Dumazedier, 1962)

O altă definiție abordează timpul liber în raport doar cu timpul de muncă, astfel așezându-se semnul egal între timpul liber și timpul în afara muncii. Aceasta definiție prezintă relația fundamentală care se regăsește în producerea și evoluția timpului liber, timpul de muncă fiind din punct de vedere economic, cel puțin principala sursă de creare și limitare a timpului liber. Nu se face distincție între timpul liber și timpul destinat unor sarcini și obligații, altele decât cele profesionale.

Pentru definirea timpului liber, în lucrările de specialitate (Coralia Angelescu, 1997) apar două tendințe majore și anume:

- individualizarea timpului liber ca secvență a timpului fiziologic, accepțiune conform căreia timpul liber poate fi asociat cu perioada de timp ce se obține după scăderea din cele 24 ore ale unei zile, timpul dedicat muncii, timpul fiziologic de bază, timpul dedicat activităților gospodărești și alte secvențe de timp impuse
- identificarea activităților compatibile cu libertatea de opțiune a individului, adică acele activități care conferă individului posibilitatea de a se relaxa, odihni, recrea, destinde, precum și activități de informare, divertisment, de completare a formației și dezvoltare a personalității

Indiferent de poziția adoptată pentru definirea timpului liber este bine de punctat faptul că acesta prezintă o cuantificare dimensională dar și un conținut identificat în natura activităților desfășurate.

Prin urmare, mărimea timpului liber este strâns condiționată de dimensiunile componente ale bugetului de timp al oamenilor, el nefiind în totalitate rezultatul deciziei unui individ, ci mai degrabă o rezultantă a confruntării între aceasta și evoluția societății și economiei.

Un renumit specialist afirma că „sensul modern și monden de timp liber este de timp în afara muncii, mai concret în afara activității de bază, a funcției oficiale, mai ales că această ocupare are ca scop obținerea de bani. Această activitatea adesea impusă de conjuncturi, de legile economiei de piață, ca determinanți externi, poate devenii străină dorințelor și aspirațiilor persoanei umane ca o corvoadă” (A.Jivan, 1996)

Serviciile si timpul liber

În cadrul serviciilor există un paradox și anume: ne ajută să câștigăm timp liber dar totodată tot ele ne ajută să îl consumăm.

Însă se cunoaște și faptul că veniturile și timpul liber sunt factorii ce influențează în același sens și determinant cererea de servicii fie ele cele care sporesc timpul liber sau cele pe care le consum în timpul liber. Deci pe măsură ce veniturile indivizilor cresc, se valorifică timpul liber, în sensul apariției tendinței de cumpărare a serviciilor în detrimentul celor realizate cu forțe proprii (se ia masa la restaurant și nu la domiciliu, se apelează la servicii de curățenie la domiciliu, la serviciile dădacelor, la servicii culturale în detrimentul serviciilor TV, etc). Altfel spus, dacă timpul liber este suficient însă veniturile sunt limitate, indivizii vor fi determinați să-și reducă cheltuielile pentru servicii.

Din punct de vedere economic, căile de mărire a timpului liber sunt, în principal două: reducerea timpului de muncă și diminuarea timpului afectat satisfacerii cerințelor existenței.

Serviciile sunt implicate atât în favorizarea reducerii timpului de muncă (în principal, prin impulsivitatea creșterii productivității), cât și în reducerea timpului afectat satisfacerii cerințelor existenței (efectuarea cumpărăturilor, prepararea hranei, întreținerea locuinței, îngrijirea sănătății etc.).

Între serviciile pentru populație și timpul liber se poate vorbi de o relație de feed-back. Acest fapt rezultă din realitatea că nivelul de dezvoltare a serviciilor determină timpul oferit de către individ unui întreg arsenal de activități inerente precum timpul de transport, timpul necesar pentru activități gospodărești, pentru necesitățile fiziologice de bază, etc. Mărimea acestor intervale de timp, influențează în mod direct timpul liber individual, în acest sens putându-se afirma că gradul de dezvoltare a serviciilor în general și în special a celor pentru populație, fie ele personale sau colective au efect potențial creșterea dimensiunii timpului liber.

Extrem de lămuritoare, prezentăm în continuare concepția unui specialist român care afirmă: „serviciile sunt capabile să organizeze timpul liber (tinzând spre folosirea lui optimă), în sensul de a-l elibera, a-l dezocupa atunci când serviciile rutinale pot fi preluate de mijloace industriale (mecanice, automate etc.) sau diverse activități pot fi mai bine organizate la scară socială, ca servicii specializate, adâncind diviziunea muncii și în a compensa lipsa de timp și apoi - paradoxal - de a-l ocupa cu forme de petrecere a sa dorite de oameni, plăcute, utile pentru personalitatea umană (sub aspect superior, intelectual, umanist – nu numai distractiv) și în a umple timpul”³⁵.(Jivan

³⁵ A Jivan – op.cit., p.159

A,1996). Dacă luăm în discuție primul aspect redat în paragraful anterior, și anume acela de economisire a timpului oamenilor, constatăm că se referă atât la ritmurile crescute și mai buna organizare a timpului de lucru, cât și la timpul, consumat adesea inutil din cauza unor așteptări, a unor intervale sporite de timp necesare deplasării, din cauza unor neconcordanțe între orarele unor instituții sau firme, unor disfuncționalități, etc. Aceste aspecte pot fi depășite prin unele măsuri de îmbunătățire a organizării serviciilor, perfecționarea acestora și oferirea unor servicii suplimentare menite să economisească timpul care apoi să se regăsească în timpul liber.

Serviciile și în special cele pentru populație contribuie într-un mod susținut la sporirea timpului liber care devine în viața modernă un suport extrem de solit al reducerii și chiar eliminării stresului și a efectelor nocive pe care le generează această „maladie” generală a zilelor noastre.

Clarificat fiind faptul că, serviciile au un rol determinant în creșterea timpului liber, încercăm în continuare o succintă prezentare a celor mai importante categorii de servicii care contribuie la redimensionarea pozitivă a timpului liber.

În SUA a fost realizat un studiu din care a rezultat că există o asimetrie enormă din punctul de vedere al evoluției timpului liber între anumite straturi educaționale. De exemplu, pentru cei mai educați 10% dintre indivizi, timpul liber a rămas esențial același din 1965 încoace (pentru bărbatul absolvent de universitate timpul liber chiar a scăzut în medie cu patru ore pe săptămână), în timp ce pentru cei mai puțin educați 10% dintre indivizi, timpul liber s-a mărit cu nu mai puțin de 14 ore pe săptămână - adică o întreagă lună timp liber în 2003, relativ la 1965.

Studiu privind utilizarea timpului liber în România

Intr-un studiu „Timpul liber la români. Preferințe, așteptări, consum” realizat de SMARK Research în mai 2012 au fost extrase câteva concluzii și anume: oamenii au în medie aproximativ 4 ore de timp liber într-o zi lucrătoare și aproximativ 9 ore într-o zi de week-end. Românii par să aibă o viață socială destul de restrânsă, preferând compania familiei atât în timpul liber din zilele lucrătoare, cât și în cel din week-end. Sunt mai degrabă comozi, nu obișnuiesc să își organizeze timpul liber și au o predilecție spre activități sedentare – 80% preferă să își petreacă timpul liber dintr-o zi obișnuită în casă. Situația se inversează la sfârșitul săptămânii, când 76% dintre români preferă activitățile din afara casei.(SMARK, 2012)

Trebuie amintit faptul că în România în anul 2017 pe lângă cele 12 zilele considerate sărbători legale care au devenit mai numeroase cu 3 fata de 2016, din perspectiva așa ziselor „punți” între zilele nelucrătoare și week-end, scopul acestora fiind determinarea populației să apeleze la serviciile turistice aspect ce reiese de altfel din statisticile aferente lunilor în care au fost aceste libere. Astfel timpul liber oferit de stat, de care beneficiază angajații din public sau privat dar și elevii și studenții a fost astfel gestionat încât numărul turiștilor rezidenți a crescut în România și implicit încasările din aceasta activitate.

Am realizat și noi o anchetă de piață scop în care am aplicat un chestionar cu ajutorul motorului de căutare google în perioada decembrie 2016- februarie 2017, la care am primit 131 de răspunsuri. Profilul respondentului nostru este următorul:

- cea mai mare parte a respondenților sunt tineri, cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani, mai precis 51,9%, între 26 și 40 ani au răspuns 22,9% iar 23,7% au vârsta cuprinsă între 41 și 60 de ani;
- din punct de vedere a categoriei socio-profesionale avem 51,9% angajați, 38,9% studenți, 5,3% administrator firma, 0,8% șomer, 0,8% pensionar, 2,3% liber profesionist;

Fig. nr 1. Profilul respondentului din perspectiva mediului socio profesional și al vârstei

- referitor la mediul de rezidență respondenții noștri fac parte 79,4% din mediul urban și 20,6% din mediul rural;
- în funcție de venitul obținut se împart în 13% peste 3000 lei, 48,1% între 1000-3000 lei, 11,5% între 500-1000 lei și 27,5% sub 500 lei;

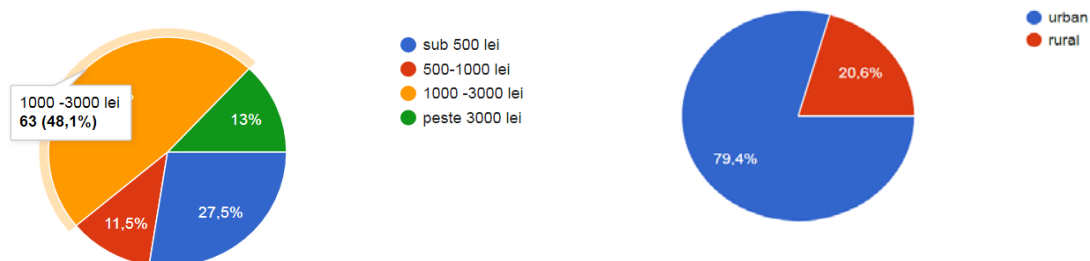

Fig. nr 2. Profilul respondentului din perspectiva venitului și mediului rezidențial

Chestionarul a fost format din 2 secțiuni și anume în prima secțiune am încercat să identifică răspunsurile pentru problematica serviciilor și implicațiile acestora în sporirea timpului liber și în ocuparea timpului liber iar în cea de-a doua secțiune am direcționat cercetarea către turismul în contextual timpului liber de week-end și cel periodic ce coincide cu concediul plătit.

La solicitarea „Considerând ca timpul liber este segmentul din bugetul de timp al unei persoane dedicate în exclusivitate propriilor plăceri, vă rugăm să apreciați câte ore alocați dvs timpului liber cotidian” am primit cele mai multe răspunsuri pentru 1-2 ore, proporția fiind de 42%, între 3 și 5 ore au răspuns 37,4% din respondenți iar cei care au timp liber mai mult de 5 ore iar cei care nu au timp liber deloc există egalitate fiind aproximativ 10% :

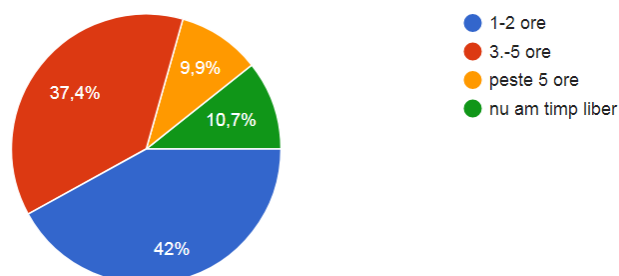

Fig. nr 3 Distribuția răspunsurilor în funcție de timpul alocat timpului liber zilnic

Continuând cercetarea cu timpul liber din week-end disponibil, răspunsurile au fost completate peste variantele noastre de răspuns (49,2% între 5 și 10 ore, 26,2% între 10-15 ore și 20% peste 15 ore) cu următoarele aprecieri: tot timpul, atât cât îmi doresc, 2 week-enduri libere pe lună.

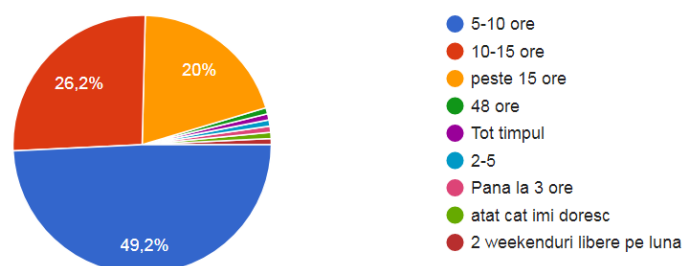

Fig. nr 4 Distribuția răspunsurilor în funcție de timpul alocat timpului liber de week-end

Putem aprecia că românii nu au un timp liber extins nici la sfârșit de săptămână dată fiind imposibilitatea de a apela la servicii plătite din considerentul unor venituri insuficiente, adică în schimbul apelării la serviciile prestate profesionist se apelează la self service-uri.

Considerând că orice persoană angajată are dreptul la concediul de odihnă am continuat cu întrebarea „Periodic, în concediul de odihnă, cât timp dedicați propriilor plăceri, deci timpului liber?”. Răspunsurile cele mai numeroase au vizat intervalul 5-10 zile (59,5%), între 10 și 20 de zile au ales 26,7%. Avem și cazuri fericite în sensul că 11,5% din respondenți își permit mai mult de 20 de zile pentru propriile plăceri

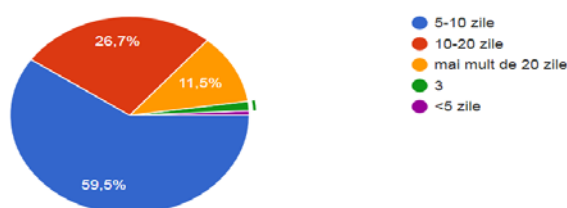

Fig. nr 5 Distribuția răspunsurilor în funcție de timpul alocat timpului liber periodic

Timpul total de muncă, opusul timpului liber, în viața unui om este rezultatul deciziei fiecărui individ. Orice individ poate alege între a-și căuta un loc de muncă sau mai multe concomitent, în a se angaja într-o slujbă full-time sau part-time, în a-și întrerupe timpul de muncă pentru a-și continua pregătirea profesională sau în a-și lua o vacanță mai îndelungată etc.

Se apreciază că aceste alegeri au devenit mai accesibile datorită sporirii flexibilității programelor de lucru dar și având în vedere extinderea mijloacelor informatice. Alegere între timp de lucru și timp liber ține de comportamentul individual, pornind de la premiza că timpul total de care dispune fiecare este dat.

Având în vedere cele de mai sus am solicitat respondenților să aleagă între cele 2 variante expuse mai jos pe cea care corespunde cel mai bine preferințelor lor:

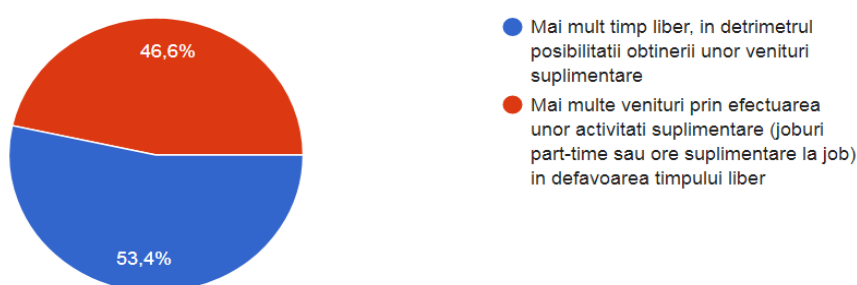

Fig. nr 6 Distribuția răspunsurilor în funcție de opțiunea timp liber vs. venituri mai mari

Constatăm că cele două afirmații au susținătorii aproape în aceeași proporție. Doar 6,6% mai mulți respondenți preferă mai mult timp liber în detrimentul posibilității unor venituri suplimentare. Pentru aceasta se pornește de la ipoteza ca dimensiunea timpului liber și nivelul consumului de bunuri și servicii sunt, pentru individ, două surse de satisfacție într-o anumită complementaritate.

Pentru detalierea timpului liber afectat de anumite servicii am continuat cu întrebarea „Cât timp alocați următoarelor activități aferente timpului liber pe săptămână: (in cazul în care nu va regăsiți în una din activități, lăsați necompletat)” și am obținut următoarele rezultate:

- Vizionare programe TV: 38 de răspunsuri - 30 min și 39 între 30-60 min, 9 nu apelează;
- Ascultarea radio/înregistrări: 41 de respondenți -30 minute care corespunde adesea cu deplasarea cu mașina proprie care locul de muncă, 11 respondenți între 30-60 min, 21 nu apelează la aceste servicii;
- Utilizarea serviciilor de îngrijire personală(coafor, cosmetica, etc.):46 de respondenți apelează 30 minute, 11 între 30-60 min, 11 între 1-3 ore, 16 nu apelează;
- Dedicarea hobby-urilor: 32 de respondenți se dedică 30 minute, 24 între 30-60 min, 16 între 1-3 ore, 6 nu apelează, iar restul un timp mai îndelungat
- Citesc: 28 – 30 min, 36- 30-60 de minute, 16 între 1 și 3 ore, 25 peste 3 ore chiar și 12 ore iar 4 nu citesc
- Folosesc servicii culturale prin spectacole /teatru/film: 113 apelează între 30 și 3 ore iar 18 nu apelează la aceste servicii
- Consuma servicii religioase prin participarea la activități religioase: 29 nu participa deloc, iar cei mai mulți doar 30 min sau 30-60 min.
- Mulți nu apelează la excursii (21) iar cei care apelează o fac pe termen scurt 67 se plimbă între 30 și 60 de minute iar 16 între 1 și 3 ore. La restaurant apelează fugitiv în sensul că 27 doar 30 minute și alții 22 între 30-60 min, 16 nu merg la restaurant.

Socializează pe rețelele sociale între 30 și 60 de minute 69 respondenți, 27 mai mult sau chiar și 12 ore și 8 respondenți nu accesează aceste rețele. Shopping de plăcere este realizat în special de tineri și în proporție de 50% timp de 1-3 ore.

Așa cum am mai precizat pe lângă timpul liber și veniturile au un rol însemnat în alegerea unor servicii, motiv pentru care am folosit și întrebarea „Cât din venitul dvs alocați pentru desfășurarea activităților aferente segmentului de timp liber pe săptămână?”. Răspunsurile au fost următoarele: 60,3% între 50-100 lei, 31,3% între 100 și 500 lei, 5,3% între 500 și 1000 lei și doar 3,1 % peste 1000 lei aspect ce scoate în evidență veniturile precare ale românilor.

Dacă timpul liber se epuizează prin consumul de servicii, am văzut că timpul liber sporește tot prin consumul de servicii, și astfel am apreciat ca fiind util să aflăm care sunt aceste servicii și în ce proporție contribuie. Astfel am adresat întrebarea „Ce activități utilizate vă sprijină în sporirea dimensiunii timpului liber? (pe o scala de la 1 la 5 apreciați importanța activităților în creșterea timpului liber)”. Răspunsurile să găsim centralizate mai jos:

Tabel nr 1. Centralizator al răspunsurilor referitoare la serviciile în rolul lor în sporirea timpului liber

	1	2	3	4	5	deloc	Scorul
Serviciile de transport	43	22	27	5	17	14	2,08
Serviciile de curățenie la domiciliu	55	21	14	3	14	22	1,68
Serviciile de întreținere și reparații a bunurilor de folosință îndelungată	45	25	15	12	12	21	1,89
Serviciile de baby sitting	58	10	9	4	10	37	1,30
Servicii comerciale tradiționale	43	29	26	6	10	16	1,93
Servicii comerciale on line	40	19	25	14	19	13	2,32
Servicii bancare on line	44	19	17	8	25	17	2,21
Servicii de catering	49	13	20	8	12	27	1,73
Servicii îngrijire bătrâni	53	14	8	7	8	38	1,32
Servicii amenajare gradina	51	16	11	5	13	32	1,53

După calcularea scorului pentru fiecare serviciu în parte se observă că cele mai importante servicii ce contribuie la creșterea timpului liber sunt serviciile comerciale on line cu un scor de 2,32, urmate de serviciile bancare online cu 2,21. Tot peste 2 se poziționează și serviciile de transport ca importante în creșterea timpului liber. Cele mai puțin utilizate servicii de către români în scopul sporirii timpului liber sunt serviciile de baby sitting și îngrijire bătrâni urmate în de aproape de serviciile de amenajare a grădinii. Aceste scoruri ne aduc din nou în prim plan puterea de cumpărare a românilor dată de veniturile insuficiente pentru a putea apela la servicii de acest gen.

A doua secțiune a chestionarului a făcut referire strict la folosirea serviciilor turistice în timpul liber, acestea fiind de altfel cele mai recunoscute de către indivizi prin asociere cu timpul liber.

Astfel am solicitat câteva răspunsuri referitoare la dimensiunea sejurului turistic accesat, locul de destinație, avantajele oferite de un sejur turistic și cu cine asociază sejurul turistic. Răspunsurile au fost următoarele:

La întrebarea „Unde preferați să desfășurați activități turistice?” am constatat că 60,3% preferă munte, 55,7% la mare, și câte 1 respondent la țara, turism urban, centre culturale, în deplasări în străinătate, etc.

Referitor la dimensiunea sejurului răspunsurile se regăsesc în diagrama de mai jos:

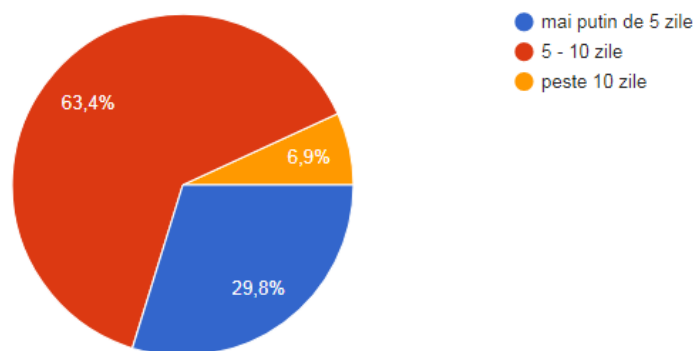

Fig nr 7. Distribuția răspunsurilor privind preferințele pentru destinația turistică

Se observă că peste 63% dintre respondenți au sejururi cuprinse între 5 și 10 zile iar alți 29,8% sub 5 zile. De un sejur mai mare de 10 zile se bucură doar 6,9%, aspect ce aduce în prim plan puterea de cumpărare redusă și mentalitatea privind prioritizarea satisfacerii nevoilor materiale și mai puțin celor spirituale.

Am constatat de asemenea că 50% preferă să călătorească cu familia, 38,2% cu prietenii și 6,9% singuri. Am aflat că 78,5% călătoresc în țară și 21,5% în străinătate.

La întrebarea „Când vă întoarceți din călătorie ce efecte benefice sesizați” am primit următoarele aprecieri: stare fizică și psihică mai bună -108 respondenți, capacitate de muncă regenerată -53 respondenți, îmbunătățirea nivelului de instruire, de cultura și civilizație -53 respondenți și o calitate a vieții îmbunătățită -58 respondenți.

CONCLUZII

Fără a avea pretenția clarificării în totalitate a modului în care românii își folosesc timpul liber putem susține că prin studiul nostru contribuim la analiza modului de folosire a timpului liber de către români, aspect care ne permite să extragem câteva concluzii care pot să reprezinte premisa unui studiu mult mai amplu privind acest subiect. Având în vedere numărul limitat de răspunsuri nu putem extinde studiul nostru asupra întregii populații a României, însă putem spune că o parte din români

Astfel am constatat că românii identifică timpul liber ca parte a bugetului de timp liber individual, că în timpul liber cotidian cei mai mulți se identifică cu răspunsul 1-2 ore iar între 3 și 5 ore au răspuns 37,4%. Aproximativ 10% au timp liber mai mult de 5 ore și tot cam atât nu au timp liber deloc. Timpul liber din week-end este mai generos în sensul că 49,2% au între 5 și 10 ore, timp liber, 26,2% între 10-15 ore și 20% peste 15 ore. În concediul de odihnă, cele mai numeroase

răspunsuri au vizat intervalul 5-10 zile (59,5%), între 10 și 20 de zile au ales 26,7%. Avem și cazuri fericite în sensul că 11,5% din respondenți își permit mai mult de 20 de zile pentru propriile plăceri

Există aproape egalitate între cei care preferă mai mult timp liber și cei care preferă să obțină venituri suplimentare. Pentru aceasta se pornește de la ipoteza că dimensiunea timpului liber și nivelul consumului de bunuri și servicii sunt, pentru individ, două surse de satisfacție într-o anumită complementaritate. Cele mai utilizate servicii ce contribuie la creșterea timpului liber sunt serviciile comerciale on line cu un scor de 2,32, urmate de serviciile bancare online cu 2,21. Tot peste 2 se poziționează și serviciile de transport. Cele mai puțin utilizate servicii de către români în scopul sporirii timpului liber sunt serviciile de baby sitting și îngrijire bătrâni urmate în de aproape de serviciile de amenajare a grădinii.

Referitor la serviciile turistice peste 63% dintre respondenți au sejururi cuprinse între 5 și 10 zile iar alți 29,8% sub 5 zile. De un sejur mai mare de 10 zile se bucură doar 6,9%, aspect ce aduce în prim plan puterea de cumpărare redusă și mentalitatea privind prioritizarea satisfacerii nevoilor materiale și mai puțin celor spirituale. Am constatat de asemenea că 50% preferă să călătorească cu familia, 38,2% cu prietenii și 6,9% singuri. Am aflat că 78,5% călătoresc în țară și 21,5% în străinătate.

BIBLIOGRAFIE

1. Al. Jivan (1996), Serviciile moderne, o provocare pentru teoria și practica economică, Ed. Mirton, Timișoara,
2. Angelescu, Dorin Jula (1997) – Timpul liber condiționări și implicații economice, Ed. Economică, 1997, p.20-24;
3. Cioban, G. L., & Slusariuc, G. C. (2014). The effect of leisure time on touristic resources and on the quality of life. Ecoforum Journal, 3(1), 14.
4. Cosmescu Ion, (2008), Economia timpului liber, Note de curs, Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe Economice
5. J.M. Dumazedier (1962)– Vers un civilisation du loisir, Paris, Ed. Du Seuil, p.45-46
6. M. Ionică (2000) – Economia serviciilor, Ed. Uranus, București, 2000
7. Mateia, N. A. (2013) The Influence Of Exogenous Factors On The Number Of Romanian Tourists., Quaestus Multidisciplinary Research Journal, p 38-44
8. Preotesi, M. (2004). Salariații români—câștigători și perdanti ai tranziției. Calitatea Vieții, 17(3-4), 1-20.
9. Roman, M. (2006). Gender Difference in Allotting Leisure Time in Romania. Journal for the Study of Religions and Ideologies, (14), 64-72.
10. Roman, M. (2010). Diferența dintre genuri în alocarea timpului liber în România/Gender Differences in Allocation of Free Time in Romania. Journal for the Study of Religions and Ideologies, 5(14), 63-73.
11. <http://research.smark.ro/timpul-liber-la-romani>